

Spicui Economicice

A daus lunar la „Libertatea”

Broșura 2.

Cînd n'are economul..

În o ședință ținută la 28 Dec. a. tr. a dietei Austriei, ministrul de finanțe (peste treburile de bani și visteria țării) Zelesky, a ținut o vorbire, în care a zugrăvit icoana tristă a stărilor din țară, pe urma anului economic rău și a urmărilor celuiălalt rău: amenințarea războiului, deși încă nu a venit. Iacă ce spunea ministrul Austriac printre altele:

Înrîurirea anului economic rău să simte dureros, iar mai venind și nenorocul cu războiul în Balcani, care a stricat și răsturnat toate legăturile comerciale ce le aveam cu statele sculate la războiu, — țara suferă pagube uriașe. Tot trimisul de mărfuri în afară (exportul) a fost ciontat de-odată, și anume în chip așa de repede, dintr'una, încît suferă și suferă de vagoane de mărfuri ce erau pe drum (spre Sîrbia, Bulgaria, Turcia, Grecia) au trebuit să fie oprite în drum și înmagazinate pe-acolo pe unde le-a ajuns opreliștea, ori înturnate napoi spre casă. Mulți proprietari de fabrici, au trebuit să-și scărijeze foarte tare lucrătorii, și să facă să se simță urmările triste ale războiului, deși el e numai prin vecini.

Și scoate la iveală cît suferă negoșul în țară. Negoștorii mici și mari, din orașele mari și mici ale țării, deopotrivă, suferă, fiindcă poporul agricol (lucrător de pămînt, „econom“ cum îi zicem), a avut rod slab, an rău...

La acest punct ne oprim noi mai ales, căci acesta ne privește și pe noi mai mult ca celelalte, fiindcă și noi suntem un popor agricol (plugăresc), care am avut tot așa

un an rău, ca și pe alurea. Și scoatem la iveală, că și la noi, doar mai tare ca în Austria, să simte lipsa asta! Prin orașele noastre mici, ca și prin cele mari, negustorii numai nu zbiară de lipsă! Că nu au nici o frecere. Tot așa și măestrii; să plîng advocații că nu le vin bani, să plîng chiar și doctorii (medicii), că oamenii își mai fac leac și fără ei, să plîng apotecarii, să plîng băncile că nu le vin bani, — iar mai presus de toți să plîngă statul, prin directorii sei de finanțe, că nu-i vine din dări nici pe departe cît în alți ani! Să plîngă toată lumea. Căci: *cînd poporul nu are, toți trag în lipsă alături cu el!*

Ce va să zică asta? Acea, că adevărata *talpă a țării e totuși poporul*, și anume poporul agricol (plugarii), pe a căror muncă și rod să clădește încolo tot edificiul societății și al statului! Și că o societate, un oraș, un stat, numai atunci e înfloritor, cînd *poporul lui cel de rînd să aibă bine și are rod dela Dumnezeu!*

Prin urmare, un stat bine condus, e numai acela, a cărui ochi nu stau numai după mișelii de a făuri legi par'că anume ca să împedecă ușoara muncă și rodirea muncii poporului, desgustîndu-l și dela viață în această țară, — ci care își are ochii tocmai asupra poporului de rînd, ocrotîndu-l, ajutîndu-l, ușurîndu-i căile muncii și ajungerea la roadă cît mai bună! — Căci atunci e bine de toți, dela pîrgarul satului, pîn' la împăratul! Cînd nu, nu!

O O O

Sporesc Românașii la meserii!

Nu-s încă așa depărtate timpurile, cînd Românul nu era primit ca ucenic de meserie, ci meseriile erau lăsate ca timp bun roditor numai Sașilor și Ungurilor de printre noi. »Țehurile» lor luptau cu plan bine întărit, pentru a-și ținea numai loruși acele izvoare de venit.

Dar ce-i nefiresc, aceea trebuie să se prăbușească și să facă loc la ce e drept și firesc. Lupta înceată dar natu-

rală a poporului român de a să înălța și el acolo unde celalalte s'au urcat naintea lui, — răzbește azi un pic, mâne un pic, dar răzbește! Aceasta o putem vedea în chip îmbucurător între altele și din următoarele date pe care le aflăm în o dare de samă a Universității Săsești despre numărul învățăceilor de meserieși ce au cercetat școlile lor de meserii pe coprinsurile locuite de ei. Iată-le:

La școala de meserii din Agnita, au umblat anul trecut: 159 învățăcei de meserie sași, 51 *Români* și 17 unguri; la cea din Bistrița: 131 Sași, 70 *Români* și 22 ung.; la Brașov: 218 sași, 176 *Români*, 38 unguri; Mediaș: 180 Sași, 72 *Români*, 57 ung.; Sibiiu (cetatea cea mai puternică a Sașilor): 425 Sași, 193 *Români*, (acuși pe jumătate cît Sașii) și 39 unguri; Cohalm: 72 Sași, 27 *Români* și 21 ung.; Sighișoara: 154 Sași, 22 rom. 17 ung.; Sebesul-săsesc. 80 Sași 115 *Români*, 9 ung.; Orăștie: 16 sași, 146 *Români*, 52 ung.

La olaltă socotiți, au cercetat școlile de meserii de prin orașele săsești: 1436 ucenici sași, 871 *Români* și 272 unguri!

O O O

Viiierit.

(urmare).

Iuriturirea drojdiușelor asupra părților mustului.

Economului nu-i e de neapărată trebuință să cunoască din înr în păr cerințele de viață ale bureșilor dospitori, drojdiile cari fac ferberea mustului, nici a tuturor acelor materii ce să formează și să prefac prin ferbere, — aceea însă la toată întâmplarea e de folos, să știe, că dospitorii aceia atacă și schimbă mai ales zăharul din must și-l desfac în părțile din cari el e alcătuit: în spirt de vin, care rămîne în vin, și în așazisul acid (gaz) carbonic, care numai puțin mai rămîne în vin, cel mai mult să ridică în chip de beșicuțe de aer și ese afară și să amestecă cu aerul pivniței. Iar fiindcă acidul carbonic (gazul, aburul a-

eela ieșit din must) e mai greu cu $1\frac{1}{2}$, ca aerul, el să lăsă în jos prin aer și să așează strat pe fundul pivniței.

(Pentru ca cefitorii noștri din popor să înțeleagă mai ușor cum e desfacerea asta a zăharului în alte două materii, spunem aci, că, după cum a dovedit știința, nici o materie din lume nu este așazicînd ea de sine, una și neschimbată, ci fiecare e alcătuită din alte două ori trei feluri de materii împreună în ea prin porunca firii și voia lui Dzeu. Și pentru toate materiile este cite o altă materie ori putere, care dacă le atacă, le poate desface în părțile ce le formează. De pildă apa. Este ea o materie de sine, simplă, neschimbată? Aș! Doar dacă o atacă căldura, nu vezi cum ea, care altfel curge grea pe pămînt, să desface în alte materii ușoare ce zboară în sus și să perd vederii și toată apa îți pierd din naintea nasului? De ce? Căci, alcătuită fiind din alte două materii, zise oxigen și hidrogen, și focul sau căldura avînd puterea asupra ei, — cînd acela o atacă, ea, apa, să desface în materiile din care s'a alcătuit! Lemnul, atacat de foc, să prefacă în fum și cenușă. Fumul, mai ușor ca aerul, să ridică în sus, cenușa, mai grea, să lăsă jos. Așa și zăharul din must, e alcătuit din spirt și acid carbonic, și are de dușman burețele din drojdia de vin, care îl atacă și-l desface din ce a fost făcut: în spirt care rămîne în vin, și acid carbonic, care, ca beșicuțe, iese din vin, fiind mai ușor ca el, dar să lăsă în jos prin aer, fiind decît aerul mai greu! Acesta e titlul acestei interesante arătări).

Acidul carbonic de care vorbim, așezat pe fundul pivniței, e o materie primejdioasă pentru viața omului, e otravă, și dacă atunci cînd mustul e în ferbere, și cînd dară pe fundul pivniței pline cu buți de must, să află un strat gros de acid carbonic. te vei pleca jos, cît să ajungi la gura și nasul în stratul de acid carbonic și să tragi din acela pe nas, — vei ameți și vei cădea și acolo vei muri!

După ferbere, așadar, o parte a zăharului din must s'a oprit în vinul nou ca spirt, altă parte, cam jumătate, s'a ridicat, a ieșit din el, ca acid carbonic. Dacă dară, la stoarcere, au fost în must 20 procente (grade) de dulceață (de zăhar), după ferbere vom avea în acel vin 10 procente de spirt!

Puterea vinului nostru, cătățimea de spirt din el, trănicia lui, o putem așadară ști înainte, după zăharul (dulceață) aflătoare în el la stoarcere!

Ferberea mustului (adeocă trezirea la viață și la muncă a bureților dospitori din el întru a ataca zahărul și a-l preface), să face atunci mai curînd, dacă căldura mustului va fi între 15—20 grade Celsius. La 4 grade de căldură (așadar dacă e ținut rece) mustul nu pornește a ferbe. Dar nici la căldură prea mare. De pildă la 35 grade abia să simte, așa de încet pornește să fearbă.

Fiecare gazdă să se silească a face, ca mustul lui să fearbă cît mai repede și deplin, — căci mustul fert încet și nu pe deplin, atrage după sine stricarea vinului de timpuriu!

Cel ce vrea dară să-i fearbă mustul curînd și deplin, să nu-și lase buțile ori-unde, afară în loc deschis, mai ales de-o fi toamna rece tare, nici în pivnița prea rece, — ci să le pune în o cămară unde poate face foc, și pe aceea s'o încălzească așa, ca să aibă 15—20 grade de căldură (Celsius). Căldura asta o primește și mustul în 1—2 zile, și atunci va ferbe repede și desăvîrșit, dînd vinul cel mai bun ce să poate da din el!

O O O

Din România.

Bunăstarea Țării, îmbogățirea mare a ei.

De ani de zile budgetul (cumpăna venitelor și a cheltuelilor) țării Românești, să închee cu prisosuri așa de frumoase, încît e o mîndrie pentru Țară fiecare capăt de an, fiind poate să arate cum și-a încheiat socoțile.

De curînd în cancelariile Ministeriului de finanțe (peste vistieria, averea Țării) s'au încheiat socotelile pe 1912. Și a ieșit la iveală un lucru foarte îmbucurător : Venitele statului au fost : 575 milioane, iar cheltuelile numai 464 milioane, — dînd un prisos de 110 milioane!

Acest prisos, (cînd venitele întrec cheltuelile), — este atît de mare și de îmbucurător, încît multe state mari pizmuesc pe mica Românie pentru înțeleapta ei gospodărie și fericita încheere a socoților țării.

Căci cele mai multe țări, între cari și fericita Ungaria, numai așa pot încheia budgetul ca să nu dea de-adreptul pierdere, că iau însemnate împrumuturi pe care le scriu la intrate, la »venituri«... Venituri din datorie.

Citeva țări mari și norocoase, ca Anglia, Franța, Germania, încheie și ele anii cu prisosuri, dar în sume mult mai mici ca ale României. Dacă budgetul Angliei, cel de 3 ori cît al României, ar încheia și el socoțile cu cîștig în aceeași măsură de mare, ea ar trebui să arate 800 milioane pe an prisos, — pe cînd de fapt abia are uneori cît mica Românie, uneori nici atît!

Dacă bunăstarea Țării Românești va merge sporind mereu așa, — Țara va ajunge la înflorire și bogăție, care s'o ridice alături de statele cele mai însemnate!

Îndeosebi i-au crescut venitele de cînd a luat un așa frumos avînt scoaterea petrolului și trimiterea lui în toată lumea.

Că nu este țară în Europa, care să aibă izvoară de petrolu așa bogate, ca România.

În timpul din urmă și economia de vite înflorește în ea, — și toată ajută la creșterea înfloririi economice a țării.

Acestei stări înfloritoare are a mulțumi România și însemnătatea ei militară, căci avînd bani destul, își poate dezvolta armata și o poate înzestra cu tot ce e mai nou și mai prețios.

*

Fărina română și bucatele, căutate.

Bursa din Beyruth a adresat României, prin trimisul ei economic de acolo, cerere, să trimită cît mai multă fărină și bucate, că s'ar căuta tare, nu numai acolo, ci și în alte părți ale Aziei.

Până acum fărina română, care să bucură de un bun renume, să trimita mai ales în Siria, în Franța și Bulgaria. Acum, pe urma vestii ce i-s'a dus, încep a o cere și pe alte piețe mari ale lumii.

Urgia merilor.

— Păduchii de sînge. —

Toată planta folositoare omului își are dușmanii sei. Viile au fost pustiite de floxeră. Acuma merii sunt asemînați pretutindeni de o primejdie destul de mare, numită *păduchii de sînge*, sau *Schizoneura lanigera*, cum îi zic învățații. Să încuibă mai cu seamă în tăieturile și crepăturile trunchiului ori ale crengilor, sugînd sâcul dătător de viață al mărului. Dacă nu te silești să vindeci răul, te pomenești că în 2 - 4 ani mărul e uscat, de-l poți tăia să-l pui pe foc!

— Cînd e mai bine să apărăm pomul împotriva acestei urgii?

— În luna lui *Faur* și *Mărțișor* înainte de a porni pomii spre înverzire. Iar lunile aceste trebuie să-i curățim și de uscături.

Priviți cu băgare de seamă la meri. Dacă prin crepăturile scoarței, ori pe locurile linoase, albe-vineții, vedeți scame ca de bumbac: să știți că acestea sunt culcușurile păduchilor de sînge! Le puteți rade cu o custură. În ele veți afla un fel de mătreață neagră. Dacă le-ai rade vara, ai afla cu miile păduchii stricăcioși. Ca să te încredințezi pe deplin, poți omori o astief de gize între umghii: dace iese un suc roșietic, ca sîngele, să știi că e păduchele de sînge.

Să înțelege că proba aceasta nu o poți face iarna, ci numai vara.

— Cum? și cu ce să ne apărăm merii de această urgie?

Un leac foarte bun s'a dovedit așa zisa *emulsiune de petrol* și gudronul (cătranul).

Iată cum să face emulsiunea de petrol, după îndrumările date de Ministeriul de agricultură:

Intr'un litru de apă, bucățim 10 deca șăpun de haine și-l ferbem până să topește deplin. Atunci turnăm în apa

aceasta (luindu-o mai întâi de la foc) 2 litri petrol și amestecăm bine (cu o lingură rea de lemn) până să îngroașă totul ca smântina.

Aceasta e emulsiunea de petrol: leacul omoritor al păduchilor de măr.

Nu-l întrebuințăm însă în starea descrisă. Într'o deniță, într'un lăutarar, într'o oală mare, luăm cam 1 litru din emulsiune, o amestecăm bine cu 4—5 litri de apă caldută și numai cu de aceasta putem unge părțile atacate ale merilor. Pentru uns e potrivit un pământuf, un văruior mic.

Dupăce s'a zbicit leacul pe măr, putem să dăm odată și cu cătran pe de-asupra și păduchii nu să mai încuibă în locurile acele.

0 0 0

Evreii.

II.

Dacă astfel lucrează Evreii din lumea întreagă, cum am arătat în broșura 1., pentru binele lor și al neamului lor: cu atât mai primejdioasă este hărnicia aceasta pentru alte neamuri nejidovești. Și dacă hărnicia lor și tragedia lor spre neamul lor, e vrednică să o urmăim îndeosebi noi Românii pentru tot ce-i românesc: nici-decît nu trebuie să facem și noi cu alte neamuri, aceea-ce acești oameni fac cu alții.

Să tipărește în București o foaie de învățătură, cam ca „Foaia Interesantă“, doar mai mare și întocmită pentru celitori cu mai multă carte și îndeosebi mai știutori de limba românească. Să numește „Jurnalul călătorilor și al științelor populare“. În acel jurnal cetim următoarele fapte despre felul cum își amăgesc șerprii prada lor:

Sunt multe pilde din cari reese, că șerprii au o ciudată putere de amesfire asupra paserilor și animalelor, pe cari privindu-le fix (aspru, pătrunzător), le atrag și le înghit!

Un domn cu numele Pierre Piobb spune că a văzut multe fapte de acestea pe inzulă Corsica, unde să află număroși șerpri numiți Colubre.

I-s'a întâmplat foarte des, că preumblîndu-se mai ales prin vii și mărcinișuri, auzea ciripiri neliniștite dela vre-o pitulice ori altă păsăruică. Căutînd cu băgare de seamă, descoperea totdeauna la cîțiva metri o Colubră făcută ghem, ce-și privea șintă și ager prada, cu limba despiciată scoasă afară. Păsărica se apropia din ramură în ramură, atrasă fără voia ei, spre șerpe! Cînd ajungea la cîțiva centimetri, amușea. Șerpele să descolăcea și o apuca. In elipele acelea era așa de cuprins cu vîntoarea sa, încît nici nu auzea zgomotul din jurul lui. Omul să putea apropia de șerpe să-l toace în cap. Dacă însă te simte din vreme, — zice Piobb, — atunci Colubra nu fuge, ci sare asupra sa“.

Vinătorii din Corsica, auzind anumite ciripiri de pa-seri, zic totdeauna: „Șerpele vinează“.

Învățătul Teulier din Francia spune:

Era prin 1890, într'o zi foarte călduroasă de vară. La prînz ne duceam la școala din Limayrac (Aveyron), cînd ciripiri sfășietoare ne atraseră luarea aminte. Ciripirile veneau dinspre un gard de mărcini (spini) ce mărginea drumul. La vre-un metru de-asupra pămîntului, o păsărică să sbătea cu spaimă. Fugea dinspre gard, parcă cu părere de rău, și să apropia de pămînt, de care să vedea bine că-i era teamă. Adecă la cîțiva pași, o reptilă, o colubră sau viperă, cu capul foarte ridicat de-asupra pămîntului, să uita șintă la pasere. Indată am sburăturit cîteva pietri, cari au pus capăt desnodămîntului, ce era să se desfășure. Păsăruica și-a luat șorul în altă parte, iar spurcata de reptilă s-a făcut nevăzută prin buruieni.

Un medic mergea peste cîmp la bolnavi. Intr'un loc îl miră mult purtarea unei broaște din mijlocul unei băltoace. Animalul orăcăia plîngător și cu mici sărifuri înainta în linie dreaptă spre un punct anumit. In acel punct să află o colubră, care privea șintă broasca și aceea să tot duse spre șerpe până ce acela în șfirșit o înghiți.

Colonelul Baratier, care a scris o carte despre călătoria sa „Prin Africa“, povestește o întîmplare la fel, în care o măimușă era gata să fie înghițită de un șerpe uriaș numit b o a.

Un zgomot ușor — scrie Baratier — o mișcare la vr'o 100 metri înaintea, îmi atraseră luarea aminte. Cocolăță pe o liană ca pe un leagăn, o măimușă cu părul lung

ne privea cam mirată. Venea de bună seamă să bea apă, dar văzîndu-ne, rămase uimită la vr'o 10 metri de-asupra pămîntului. Foarte mirată, să scărpinga subsoară, semn că nu ştia ce să facă. Acăşîndu-se cu coada de ramură, să aplecă să ne vadă mai bine.

Cînd deodată tresare... De desuptul ei, o rădăcină ce să afla pe mal, s-a ridicat singură în sus.

Era boa (cel mai mare şerpe de pe pămînt) din Africa, pitonul din Seba. Petele lui întunecate, regulate, să zăresc bine. Trebuie să aibă vr'o 6 metri, căci corpul lui, mai gros decît braşul, să ridică pînă la 3 metri peste suprafaţa pămîntului. A ţişnit odată ca o seagă. Dar acum nu să mai mişcă. Fălcile i-s'au întredeschis. Ochii, de unde-i scăpăra un adevărat fluid de temut, strălucesc ca doi cărbuni!

Zădarnic cearcă mălmuşa să nu se lase atrasă. Mereu acăţată cu coada, să aplice, apucată de ameţeală, spre gura deschisă, spre prăpastia unde o atrage puterea ochilor de şerpe. Corpul îi tremură. Coada i-se desfăşură încet. Degelele i-se deschid. Micile ei braţe bat aerul, în linse spre moarte, şi cu capul înainte cade drept spre boa, care îngrabă să destinde şi o înghite. Maimuşa piere sub inelele (adecă în grămazii) pitonului, care să pregăteşte să o macine şi să aşeze trîndav la odihna de mătuire. Atunci, folosindu-mă de nebăgarea lui de seamă, mă apropii şi-i sfărîm capul cu un glonţ de revolver. Maimuşa o scăpat vie din gîtlejul dihaniei“.

D-I N. D. Paloşanu din Călăraşi (România) scrie şi domnia-sa:

„Era prin 1908, într'una din zilele lui Iulie, o zi aşa de călduroasă încît înăbuşea răsufierea. Vorbisem încă de vre-o cîteva zile cu nişte prietini, să mergem la vînătoare. În timpul cînd era să plecăm, nişte ciripiri sfăşie-ne trasără luarea aminte. Stăturăm pe loc şi ascultarăm. Puserăm seama, că eceste ciripiri veneau dela rădăcina unui copac, la care pusesem o cursă pentru vrăbii. Crezînd că să va fi prins vr'o vrăbie, ne îndreptarăm la acel loc. Cînd de-odată rămaserăm uimiţi de cele ce văzurăm. Pe un bolovan mare, ce să afla la rădăcina acelu copac, o păsărică bătea din aripi şi ciripea. Să depărta şi să apropia de pămînt, ceea-ce arată că-i era frică. La vr'o 2 paşi de ea un şarpe încolăcît, cu capul ridicat, privea

ținută la pasere. Peste câteva minute, paserea fu atrasă de reptilă și era cît p'aci să fie înghițită, dacă nu întreveneam noi, cari cu pietri, cari cu ce ne venea în mână. Șerpele văzându-se simțit, se strecură printre șipcile gardului și și se făcu nevăzut“.

Nu ne trebuie adincă înțelepciune pentru a afla asămănarea izbitoare între apucăturile șerpilor și — ale unor Evrei... Risipiți prin toate înfundăturile munților, cîți crișmari evrei nu înghit tocmai la fel ciorecarii proști? Dar ca să nu fim învinuiți, că noi facem asămănarea aceasta, nu tocmai plăcută unor tagme de Evrei, ian vedeți ce scrie unul din cei mai iscuși gazetari neaoși maghiari, care a fost săcuiul Bartha Miklós. Acesta a scris o carte în-treagă despre faptele și apucăturile „Cazarilor“, adecă a Jidovilor rătăciți din Rusia și Galiția și așezați mai cu seamă în comitatele Maramurășului, Bereg, Ugocea, unde au supt și măduva din popoarele aflate, mai ales din ai Rutenilor! Cetește de altfel și cele scrise în ziarul „Libertatea“ nr. 51, dela 22 Decembre 1910 sub titlul: ● jalnică poveste și Un popor în agonie.

Dar să auzim asămănarea ce o face Bartha.

„Șerpele înghite broasca“. În cutrierările mele ca școlar, am umblat pe la cetatea Bálványos (în săcuime). De aici am trecut la Bűdös din Torja. Apoi la Lacul Mort și Lacul St. Anna. În codrul de fagi dintre Lacul-Mort și Lacul St-Anna, ne-a tras băgarea de seamă ceva vălerare ca de copil mic.

Ne-am oprit. Am privit în toate părțile. Am ascultat. Țipetul s'a repetat. Conducătorul nostru, un Săcui din Karatna, fost păstor și pădurar, ne spuse că țipetul acela nu-i văerare de copil, ci șerpele înghite broasca și broasca să vaetă așa de dureros!...

În ori-ce chip voiam să văd lucrul acesta. Ortacii rîdeau de mine. Ce vrei să vezi?

Un prielin mi-a ținut partea. Dați-i pace să vadă șerpele! Și cu aceea s'a făvălit la rădăcina unui fag. Cu el și ceialalți. Eu cu săcuiul am mers la pîndă pe urma zgomolului. Săcuiul mergea pe sigur. În pădure mare e foarte tulbure sunetul din pricina lemnelor. Nu vine de unde să aude. Adecă nu acolo îl este obîrșia. Dar Săcuiul cunoștea suciturile sunetului. M'a dus drept la un lemn doborît.

„Acolo trebuie să fie, șopti el încet. Ii place tare să se întindă pe lemn doborât, acolo își pîndește prada. Broasca saltă pe jos și nu bănuiește că primejdia o trăneste de sus.“

Tiptil ne-am furișat la lemn și aievea acolo era șerpele pe trunchiu. Din broască numai capul și picioarele dinainte erau afară. Trupul celalalt era înghițit. Grumazul șerpelui era puflăiat ca de o umflătură.

Reptila era așa de cuprinsă cu prada, încît nu ne-a băgat de seamă. Asifel am putut vedea nemijlocit acel lucru, chinuitor și dezgustător, cum jertfa să înecă în gitlejul răpitorului crud, fără ca să-și poată apăra dreptul de viață decît cu plîns! Bestia și-a înghițit de viu prada. S'a făcut liniște.

Numai inelele dela grumazul șerpelui lucrau. Impingeau prada în jos și mai în jos, ca o mașină neînduplecată. Pe trupul umflat se vedea până unde a ajuns jertfa.

Peste pușin, Săcuiul merge aproape și cu săcurea tale șerpele în două, tocmai pe dinaintea umflăturii. Apoi despoaie pelea șerpelui de pe jertfă. Broasca trăia. Era amețită, nu se putea mișca, dar trăia. Inimuța îi bătea. „Nu-i va fi nimic, domnișorul“, îmi zise Săcuiul, — văzîndu-mă îngrijorat de soarta bieteii broaște.

Această amintire veche mi-s'a înprospătat în minte, pe pămîntul Cazarilor.

Jertfa nici aici nu se zbate. Pur și simplu e suptă și înghițită cu soartă neînduplecată. Apoi se face liniște.

Trupul de șerpe al uzurei (cămătăriei) se încolăcește pe popor. Dihănia să firește la el pe ascuns. Neted, tîptil, cuprinde jertfa. O apucă cu siguranță și în tăcerea nopții. Fără tremur și zgomot, fără greș și întunecat: întocmai ca noaptea, cînd se coboară pe pămînt. Și rece și mut și nebăgat în seamă, ca șerpele. Nu în trîntă îndrăzneală și deschisă; nu în bătaie; nu cu atacul orbiș al luptei drepte și voinice! Ci pîndind timpul, cînd jertfa e amorțită, cînd și-a pierdut tăria și pulerea de viață; cînd puterea de importivire e pierdută. Cînd e stîns focul din pepturi, cînd e sleită puterea din brațe: atunci să încolăcește reptila pe poporul aceluia ținut!

Este oare scăpare?

Inele groaznice s'au împletit pe trupul acestui popor, din creștet până în tălpi. Numele inelelor: bani, mijlocire,

bolta, crîsmă, cafenea, vile în parte, pășune. Musculatura mișcătoare a inelelor: credit, proces, martori mincinoși, jurămint mincinos, cambii, execuții, licitații. Rodul murcii inelelor: înghițire.

Crima să îndeplinește fără semne criminale. Bătă, cuțit, pumnal, glonte, nu figurează. Jertfa așa să perde în gîllejul dihaniei, de nici urmă de siluire nu rămîne. Inelele scot din ea puterea de viață fără rane și fără urme de sînde! A fost; nu este. S'a stors. A trecut în putrezire economică, precum frunza ce cade trece în descoperire.

Apoi se face liniște.

Toată lucrarea are numai început și sfîrșit. Incolo se face de sine, fără pedeci și sărituri. Jerifa se scufundă încet, fără întreruperi, ca amorțită și fără zbateri, precum broască amărită în gîtul șerpelui. Nu se luptă, nu tresare, oi numai geme îndurerată. Agonia aceasta nici nu ar avea fiori, dacă din cînd în cînd nu s'ar auzi cîte un șipet, care să împrăștie în păduri, în umbra nemărginirii.

ȘTIRI ECONOMICE

Grâu de primăvară. Avînd în vedere nenorocirea ce a dat peste economi în anul trecut, că, pe urma ploilor ce finură toamna întreagă, cei mai mulți nu putură sămăna, — ministeriul reg. ung. de agricultură (pentru economia de cîmp a țării) s'a îngrijit și a procurat grâu de primăvară, cam cît a crezut că s'ar cere de economii cari vor fi siliți a sămăna de primăvară în locul celui de toamnă. Grăul îl împarte „Reuniunea Agicolă Ungară“ (*Magyar Mezőgazdák Szövetkezete, Budapest, V. Alkotmány u. 31*). Prețul e stabilit în 28 cor. maja metrică, trimis ori unde la stațiile căilor ferate din țară. Așadar cu adusul pe tren cu tot, la stația ce și-i mai aproape, e acest preț. Un econom nu poate căpăta însă mai mult de 100 măji metriche. Cererile să înaintează numitei Reuniuni, — nu ministrului.

Grozavă trecere are vinarsul. În darea de samă a orașului Szabadka s'a scos la iveală, că în anul trecut s'a beut în acest oraș (din comitatul Baci-Bodrog, cu 90.000 locuitori) nu mai puțin ca 847 000 litri de vinas! Adecă da-

e'ai soeoti ca și copiii cei mici și fetele și femeile, și că tot sufletul din oraș a beut vinars într'o formă de mult, s'ar veni 10 litre pe un om! Dar fiindcă numai o parte a oamenilor varsă pe gît această apă a diavolului, apoi reese eă aceia au beut gros de tot! Să vede și de acolo, că da-rea după spirt, venită la oraș a adus cu 19'000 cor. mai mult ca anul trecut! Dacă merge tot asa, acel popor ajunge fa ruină trupească și sufletească, ca vai de el!

*

Ajutoare pentru repararea drumurilor în comitatele bintuite prin potopurile anului trecut. Să știe ce stricăciuni uriașe au făcut povoaietele în anul trecut, înecînd prin unele părți ale țării hotare întregi, pustiind țarinele și rupînd drumurile, — încît bietul popor, pe lângă nenorocirea cea mare a pagubelor ce a îndurat, îi mai venea pe cap și cheltuiala neașteptată a-și face el de nou drumurile, cele mai multe de comitat, nu de țară, și așa cheltuelile lor privind numai pe locuitorii comitatului încercat de soarte.

Ministrul de negoț și comunicațiune (peste drumuri și căi ferate), în înțelegere cu ceilalți ministri, pe urma repetitelor rugări ale comitatelor bintuite de potopuri, a hotărît să le vie într'ajutor macar la repararea drumurilor stricate.

În acest scop încă în toamnă ministrul a împărțit unde a fost mai mare lipsa, 656'000 cor. iar în anul de față a pus în budget încă 2 milioane și 393'000 cor. în acelaș scop. Din suma asta primesc acum, ca să înceapă în primăvară lucrările de reparare:

Comitatul Bistrița-Năsăud 140'000 cor.; comitatul Hunedoarei 200'000 cor., Tîrnava mică 140'000 cor. Caraș-Severin 100'000 cor., Murăș-Turda 214'000 cor., Turda-Arieș 198'000 cor., Timiș 6000; Sătmar 54'000; Cic 73'000, Treiscaune 40'000; Bereg 140'000; Maramurăș 95'000; Odorheiu 400'000; Ugocea 134'000; Ung 165'000; Șaroș 152'000 cor.

Prin aceasta în felul său să întinde ceva ajutor și sărăcimii din acele comitate, dîndu-i de lucru de timpuriu în primăvară.

*

Fabrica de mașini „Hungaria“ din Deva, — bancrofă. Să înființase nainte cu cîțiva ani în Deva o fabrică

de mașini economice și motoare, sub numirea „Hungaria“. Incepuse a lucra bine, dar n'a avut o conducere destul de pricepetoare a unei întreprinderi așa mari și azi, după abia vte o 3 ani de încercări, a bancrotat.

Robii folosiți la economie. Procuratura din Győr a început ceva nou de tot: A hotărît a folosi pe robii la munca economică, în niște mari grădini ale statului pe care le prefac în grădini de zarzavaturi (legumărit). Robii vor lucra aci sub supravegherea pandurilor. Iar legumele ce să vor culege, vor fi vîndute tot de ei, de robii, de cei mai de încredere, sub paza pandurilor. — Legumele acestea vor fi vîndute ieftin fiindcă „lucrătorii“ lor nu s scumpi, ci capătă cîte 5 cr mult 10 cr. pe zi, plată, au 2 cor. ca muncitorii cei de afară, și așa pct și legumele să fie vîndute mai ieftin.

Indeosebi în acest an — zice foaia maghiară după care dăm știrea, — e mare bineface pentru noi să se înființeze cît mai multe grădini de acest fel, căci — grădinarii bulgari cari umpleau țara cu frumoasele lor cîmpuri de legumi, astan toți lipsesc din țară și să va simți mult lipsa lor.

În acelaș timp această vorbă e și o mare rușine pe popoarele țerii, că ce li-i mai de lipsă, legumile, r u și-le știu cultiva, ci așteaptă să le vină — Bulgarii să le p âsească și să-le dea!

*

Prețul sării pentru cei-ce iau sarea la Uioara și Szigetkamara, e următorul: Sare industrială curată, dacă să ia sub 100 măji metrice. 2 cor. 57 fil. maja, cea necurățită cu 2 cor 17 fil. Pentru cei-ce iau 100 măji ori peste sută, o capătă: sarea cea curată cu 2 cor. 20 fil., cea necurățită cu 1 cor. 80 fileri.

Pentru cei-ce nu o iau de adreptul dela numitele stațiuni de sare, e a să adauge încă prețul cărăușitului.

*

Stațiune de curățit semințele economice s'a înființat și în Arad, în strada Kazinczy, în curtea școalei civile de băieți. Cei ce doresc lămuriri mai apropiate despre condițiile pe lângă cari să primesc aci semințele spre curățire, să le ceară dela conducerea stațiunii. (Vetőmagvizsgáló

állomás, Arad. Kazinczy ut) Indeosebi fac bine economii cari au sămînța de trifoi de pe țarinile lor, să le curățe la astfel pe stațiuni de curățire, ca să nu să trezească cu atita mătasă (rie) în sămănăturile lor de nutrețe.

*

Numărătoarea (recensămîntul sau conscrierea sufletelor) în România. — După socotelile făcute la numărătorea din 19 Decembre st. v. sau 1 Ianuar 1913 st. n., numărul total al locuitorilor României se ridică la 7 milioane și 550.000!

În partea de miază-noapte a Moldovei, copleșită de Evrei, poporul a scăzut mult. Dimpotrivă în Muntenia, adecă în partea României cuprinsă între Dunăre și Carpați, numărul locuitorilor a crescut mult.

În multe județe din nordul Moldovei, numărul femeilor covârșește pe al bărbaților.

O mare scădere a locuitorilor s-a aflat la Iași. De unde la 1 Ianuar 1903, Iașii numărau 90.000 locuitori: acuma numărul lor nu trece de 75.000.

*

Venitele Căilor ferate ung. Din darea de samă a căilor ferate ungare reies următoarele date privitoare la venitele trenurilor în 1912:

Din plățile adunate dela persoanele călătore, dela miliție și din pachete, s'au strins 106 milioane coroane, din plata pentru cărăușitul de mărfuri 301 milioane. — În 1911 să adunase din călătoria persoanelor și-a pachetelor numai 96 milioane, dela mărfuri 275 milioane, așadar în 1912 s'a cîștigat la călătoria de persoane cu 10 milioane mai mult și cu 25 milioane din cărăușitul de mărfuri.

Piața de bucate

după Bursa din Budapesta:

Grîu	Cor.	23—
Săcară	"	19 50
Orz	"	17—18—
Ovăs	"	20—21—
Cucuruz nou	"	13—14—

Piața Orăștiei: Grîu 21—; Săcară 19—; Cucuruz 13—15—
pentru cîte o maje-metrică (100 kg.)

„Tipografia Nouă“, I. Moța, Orăștie.